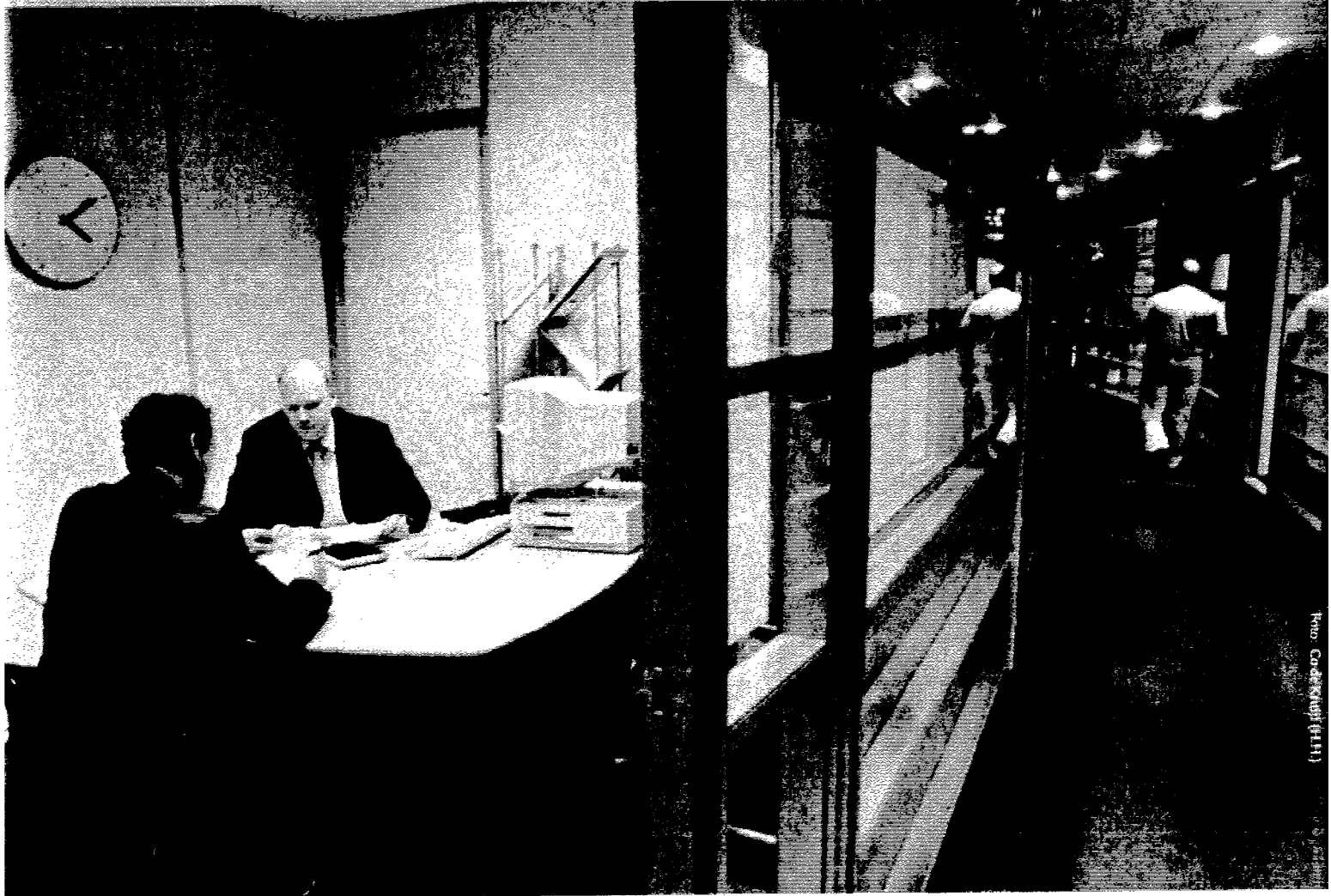


Veel verscheidenheid, weinig zicht op effectiviteit

# Diagnose bij re-integratie kan beter

Diagnose is een belangrijk onderdeel van re-integratie. Mede op basis hiervan bepaalt de werkcoach wat er moet gebeuren en welke instrumenten daarvoor nodig zijn. Uit recente onderzoeken van de Raad voor Werk en Inkomen (RWI) blijkt dat de diagnosestelling in de praktijk op veel verschillende manieren wordt ingevuld, maar nog nergens optimaal.

Peter van Leeuwen en Anita Frank



Op basis van de diagnose bepaalt de werkcoach wat er nodig is; hoe dit gebeurt, bepaalt mede of de cliënt zich ermee identificeert

De RWI liet twee onderzoeken instellen: een naar buitenlandse ervaringen en een naar de situatie in eigen land. Uit het onderzoek naar buitenlandse ervaringen komt naar voren dat diagnoses verschillende functies kunnen hebben in het re-integratieproces.

#### - Screening en profiling

Op basis van gegevens van de cliënt wordt bepaald of deze zelfredzaam is.

Moet hij zonder ondersteuning zijn weg naar de arbeidsmarkt kunnen vinden? Bij profiling wordt dit onderbouwd met statistische analyses waarin bijvoorbeeld de kans op een baan en de mate van afstand tot de arbeidsmarkt worden berekend. Het gaat hier om een eerste selectie. De uitkomst bepaalt wie voor ondersteuning in aanmerking komt.

#### - Diagnose in engere zin

In een gesprek met de cliënt en/of in een test wordt bepaald welke attitudes, vaardigheden en competenties een beperking kunnen zijn om aan de slag te gaan, en welke de inzet van een re-integratie-instrument rechtvaardigen.

#### - Targeting

Bij het gericht inzetten van re-integratie-instrumenten bepaalt men niet

alleen de afstand tot de arbeidsmarkt, maar berekent men ook de verwachte effecten van de verschillende instrumenten. Bij het bepalen van een vervolgactiviteit neemt de werkcoach die effecten mee in zijn oordeel. Met name in Zwitserland, Duitsland en Denemarken worden hiervoor modellen ontwikkeld.

### Effectiviteit

Het aardige van deze laatste generatie modellen is dat ook naar de effecten van doorverwijzingen wordt gekeken. Immers, indien de effectiviteit van instrumenten bekend is, kan ook een voorspelling worden gemaakt van wat het traject kan opleveren.

Die effectiviteit wordt dikwijls gemeten door te kijken naar werkhervatting, maar de onderzoekers pleiten ervoor om dat te verbreden. Niet alle instrumenten zijn gericht op werk, en effectiviteit kan ook schuilen in het verminderen van de afstand tot de arbeidsmarkt. Dit staat echter nog in de kinderschoenen.

Ervaringen in bijvoorbeeld de VS en Australië leren dat profiling-instrumenten een centrale plaats in het proces moeten krijgen om effectief te zijn. Evaluatiestudies signaleren positieve effecten op de mate waarin cliënten de behoefte aan ondersteuning onderschrijven, en in beperktere mate ook op de werkgelegenheidskansen van die cliënten. In landen waar profiling-instrumenten slechts als hulpmiddelen voor consulenten fungeren, blijkt dat deze weinig waarde hechten aan de uitkomsten van de modellen en dat de diagnose vervolgens weinig effect heeft op de werkloosheidsduur van cliënten.

### Nederland

In eigen land blijkt een grote verscheidenheid aan diagnose-instrumenten te bestaan. Het varieert van het invullen van een vragenlijst op de computer tot een dertien weken durend traject waarbij de cliënt in een praktijksituatie wordt geobserveerd. Deze variatie heeft te maken met verschillen in nagestreefde doelen, met het moment waarop een instrument wordt ingezet,

en met de aard van de beoogde vervolgactiviteiten.

De instrumenten variëren verder qua tijdsinvestering en belasting, van zowel cliënt als werkcoach. De werkcoach heeft in veel gevallen een adviserende en analytische rol, maar in een aantal gevallen houdt die rol meer in. Een voorbeeld is het instrument diagnose@work van de gemeente Groningen. Dit instrument is bij uitstek bedoeld voor personen die niet zelf de weg naar de arbeidsmarkt kunnen vinden. De cliënten worden zes weken lang intensief gevolgd. Het doel is om te bepalen wat een geschikt vervolgtraject zou kunnen zijn om ze weer perspectief te bieden op participatie, onder meer door het opdoen van werkervaring. De diagnosesteller heeft gedurende dit zes weken durende traject een zeer actieve, begeleidende en sturende rol.

Hiernaast is er nog een aspect waarin de onderzochte instrumenten verschillen: ze meten allemaal iets anders. Het gaat om een wisselende mix van competenties, capaciteiten, attitudes, belemmeringen en interesses.

Er worden in Nederland geen instrumenten gebruikt die de verbinding maken tussen de diagnose en de te verwachten effectiviteit van re-integratie-instrumenten.

Veel instrumenten worden pas kort gebruikt of bevinden zich nog in de ontwikkelingsfase. Uitwisseling van kennis en ervaringen vindt nauwelijks plaats. Als gevolg hiervan is er nog slechts beperkt zicht op de resultaten. Er worden veel instrumenten ontwikkeld, terwijl maar weinig instrumenten in alle gevallen worden benut. Instrumenten worden soms ook te kort gebruikt om kinderziekten te kunnen ontgroeien.

### Aanbevelingen

Om de inzet en kwaliteit van diagnoses in het re-integratieproces te verbeteren, zal flink geïnvesteerd moeten worden in het verwerven van vaardigheden in het stellen van een diagnose die ook door de cliënt wordt onderschreven. Professionalisering is nodig, aangezien het erop lijkt dat het soms een geïso-

leerd proces is, een proces waarbij goedwillende enkelingen in een organisatie betrokken zijn. Mede hierdoor ontbreekt het aan systematische informatie over de aansluiting van de diagnose op het vervolgtraject. Er dient immers voldoende kennis te bestaan over de belemmeringen van een cliënt enerzijds, en anderzijds inzicht in de werking van de 'werkzame bestanddelen' van de behandeling. Beide zijn van belang om de cliënt op het juiste traject te kunnen plaatsen. Goede ervaringen met combinaties van diagnose en vervolgtraject kunnen leiden tot richtlijnen waarmee collega's hun voordeel kunnen doen.

De combinatie van wetenschappelijke inzichten (in diagnosestelling en werkzame bestanddelen van een specifiek vervolgtraject) met de ervaring en de vaardigheden van de diagnosesteller zal leiden tot de beste re-integratieresultaten.

## Onderzoeken en advies

Het eerste van de twee hier belichte onderzoeken heet *Naar de methodische diagnose* en is uitgevoerd door Research voor Beleid. Het beschrijft en vergelijkt vier verschillende vormen van diagnosestelling die in Nederland gebruikt worden. Het tweede heet *Diagnose-instrumenten bij re-integratie: best practices in andere landen* en is uitgevoerd door SEOR. Hierin is een vergelijking gemaakt van de inzet van diagnose in Zwitserland, Duitsland, Denemarken, de Verenigde Staten, Australië en Frankrijk.

Op basis van deze twee onderzoeken heeft de RWI het advies *Diagnose bij re-integratie: Analyse en aanbevelingen* gepubliceerd. Hierin geeft de RWI aanbevelingen voor gemeenten en UWV om de inzet van diagnose binnen het re-integratieproces te verbeteren. De onderzoeken en het advies zijn te vinden op [www.rwi.nl](http://www.rwi.nl).

Peter van Leeuwen en Anita Pronk zijn werkzaam bij de RWI